

ERDÉLYI GAZDA

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egyesület titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Külmagyar u. 27.)
czimzendők.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1871 egész évre:
Egyleti tagoknak 2 fr. —
Nem tagoknak . . . 4 .. —

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

A kolozs-monostori gazd. tanintézet nyári vizsgái.

Legtöbb mezei gazdánk az elmélet és gyakorlat fogalmait, mint ellentéteket szokta tekinteni, s róluk ily értelemben ítélni. E téves felfogás azon alapszik, hogy szerintük bizonyos elv a tudomány tanában, a theoriában helyes lehet ugyan, de a gyakorlati téren, a praxisban hamisnak bizonyul be. Ez ellentetés azonban tarthatlan, mert a tudományos értelemben vett helyes theoria fogalma nem jelent egyebet, mint az összes tapasztalatoknak quint-essenciáját, vagyis az egyes tényeknek a természeti törvényektől való függését, mely viszonynak ismeretét, mint tudományt, mint tant szoktuk kifejezni. Ha tehát a gyakorlat embere az elmélet felett irgalmatlanul pálcázát tör, éppen úgy téved, mint azon tudós, ki szellemdúsan alkotott hypothézisei számára a theoria nevezetét veszi igénybe.

Ezekből kiindulva önmagunk határozhatjuk el, miben áll a helyes elméleti oktatás előnye! Megóv bennünket attól, hogy valamely elv rég kipuhított helyességét, vagy tarthatlanságát külön-külön és személyesen megvizsgálni kénytelenek legyünk, és adott feltételek nyomán elfogulatlan ítéletre képesít. Ez oktatásban ugyan mindenki részt vehet, ki a szakirodalom jeles termékeit figyelemmel kíséri, azokat szorgalommal forgatja, de mégis számtalanszor hallhatjuk az e pályán haladóktól, hogy az eredménynyel megelégedve nincsenek, hogy fejükben babeli fogalomzavar támadt, melynek kábulatából felocsudni nem bírnak.

E kellemetlen körülmény, mely az eddigi türelmes kísérlettevőt az olvasás általi szakképzéstől nem ritkán végképen elriasztja, szülőoka igénytelen nézetünk szerint abban rejlik, hogy a gazdasági téren még nagyon kevés önálló munkával bírván, hol régibb külföldi munkák, hol pedig a legújabb iskola műveinek fordítmányai forognak kezünkön. A mit az egyik még egekig magasztal, a másik sárba rántja, s a szegény olvasó azon nem irigyelendő helyzetben van, hogy drága pénzért egy csomó polemiát szerzett, és végre is jóhiszeműleg egyik vagy másik tekintély csatlósává csap fel.

Haszonnal tehát csak úgy fogjuk a tudomány vívmányait élvezhetni, ha az arra nélkülözhetlen előképzettséggel bírnak: ha kritikailag tudunk olvasni. Ez előképzettséget megadni legyen minden gazdasági tanintézet főczélja; a tanár vezesse hallgatóit azon pontig, hol az elvitázhatlan tények ismeretére alapítva: a még kiküzdendő elvek helyessége, vagy lehetősége felett önálló ítéletet hozhassanak. Ez ítélet korántsem lehet mindig döntő, de maga a vizsgálódás, a megfontolás, oly előmenetelt biztosít az illetőnek, hogy fáradtsága dúsan meg van jutalmazva.

Őszinte örömmel mondhatjuk el, hogy a k. monostori gazdasági tanintézetben e rendszert látjuk követve! Derék igazgató vezetése alatt — kinek neve hazánk szűk határain is tulterjed — a lelkes tanári kar óvatos figyelemmel választja el a szemet a polyvától; őrizkedik a hypothézisek óriási tömkelegébe hatolni, s szakavatott bírálattal nyújtja szorgalmas hallgatóinak a helyes elméletnek gyakorlatból termett gyümölcseit!

Sajnáljuk, hogy éppen gyakorlati gazdáink közül oly kevesen látogatták az intézet lefolyt vizsgáit; sajnáljuk, mert szentül meg vagyunk győződve, hogy elismert gyakorlati tekintély kedvező ítélete döntőbb befolyással volna földieink közt az ifju intézet helyes megítélésére, mint a legjobban szerkesztett program vagy vizsgai jelentés!

Első vizsga augusztus 10-én a növénytanból tartott, előadta dr. Entz Géza. A t. tanár ur valóban meglepő eredményeket mutathatott fel e nehéz tantárgyból, mely máshol az odiosák közé szokott tartozni. Ebből láthatni, mily befolyással van jeles készültség, szabatos előadás a hallgatóságra, mennyire hatalmában van a tanárnak, tanulói hajlamát és szeretetét tárgyának megnyerni. Feltűnt előttünk, hogy a botanicus latin nevek kiejtésében az ifjak nem mutattak kellő biztosságot, pedig tudtunkkal tulnyomóan gymnasiumi tanulók. A t. igazgatóság szivességéből közölhetjük a vizsgálati osztályzatot is; *) e szerint növénytanból nyert huszonkét ifju közül kitünőt: 5=22%, jelest: 6=28%, jót: 6=28%, kielégítőt: 4=18%, kevésbé kielégítőt: 1=4%.

Az augusztus 12-iki vizsga, a növénytermelésből, mutatja a legkedvezőbb eredményt. Hajlandók volnánk tán ezt azon körülménynek tulajdonítani, hogy a megelőzőt gyakorlati évben a legszükségesebb tudnivalók ugyszólván önkényt ragadtak az illetőkre, de tekintetbe véve azt, hogy számos oly növény termelése adatik elő, mely hazánkban még eddig ismeretlen, a hallgatók szorgalma mellett hasonló részben Vörös Sándor tanár uré az érdem. Osztályzatra nézve kitünő: 7=31%, jeles: 6=38%, jó: 7=32%, kielégítő: 1=5%, kevésbé kielégítő: 1=4%.

A szerves és gazdasági vegytan vizsgája augusztus 14-én folyt le, s újabb bizonyítványát adá annak, mily szükséges volna gymnasiumainkon a természeti tudományoknak bővebb tárgyalása. Az ifjaknak átlagosan hiányos előképzettsége e szakban mutatkozott leginkább és ezt méltányolva, lehetetlen legnagyobb elismerésünket nem nyilvánítani Tuba Lajos tanár urnak, ki efféle tényezőkkel aránylag oly kielégítő eredményt mutathat fel. Az ugyanakkor folytatott ásvány- és kőzettani vizsgára nézve, a siker még gyengébb! Osztályzat a vegytanból: kitünő: 2=10%, jeles: 10=44%, jó: 8=36%, kielégítő: 2=10%. Az ásvány és kőzettanból: kitünő: senki, jeles: 2=10%, jó: 12=54%, kielégítő: 7=32%, kevésbé kielégítő: 1=4%.

*) A törtszámok elhagyása vagy kikerekítésével.

Augustus 16-án a gyakorlati mértan vizsgáját hallgattuk és örömmel tapasztaltuk, hogy Kertész György segédtanár ur szakavatott vezetése alatt sok szép ismeretet sajátítottak el az ifjak. Osztályzat: kitünő: 6=28%, jeles: 4=18%, jó: 9=40%, kielégítő: 3=14%.

A géptanból augusztus 17-én volt vizsga, s ha eddig is Vörös Sándor tanár ur nézetünk szerint helyes irányban vezette hallgatóit annál örvedetesebb eredményt várhatunk jövőre, midőn a t. tanár ur külföldi útjából, melynek egyik főczélja a géptani szak tanulmányozása, visszatérend. A nyert osztályzatok a következők: kitünő: 4=10%, jeles: 9=40%, jó: 6=28%, kielégítő: 2=10%, kevésbé kielégítő: 1=4%.

A részletes állattenyésztésre f. hó 19-én került a sor. Mina János tanár ur e félévben a juh, ló és szarvasmarhatenyésztést tárgyalta, mint a vizsgából látszott tüzetes vonatkozással az általa oly alaposan ismert erdélyi viszonyokra. A tanulók kimerítő feleleteiből az előadások becsét ismerhettük fel, mely kivált az új tenyészelvek gyakorlati alkalmazhatóságának megvitatásában áll. Osztályzatul nyertek: kitünőt: 2=10%, jelest: 8=36%, jót: 6=28%, kielégítőt: 5=22%, kevésbé kielégítőt: 1=4%.

Az utolsó előtti vizsga, az erdőszettanból, augusztus 21-én folyt le. E tárgyat az időközben elment Kalmár tanártól Kertész segédtanár ur vette át és a távozottat teljesen pótolta is. Ismerve hazánk erdei kincseit, annál nagyobb örömmel üdvözljük a szorgalmas ifjak e téren kivívott eredményeit, volt ugyanis: kitünő 6=28%, jeles: 5=22%, jó: 8=36%, kielégítő 3=14%.

Az éghajlattannak augusztus 22-én tartott vizsgája új alkalmat adott dr. Entz Gézának tapintatos modorát bemutatni. Tartózkodva az időjóslatok bizonytalan feltevéseitől, a légtünetek magyarázatára, az éghajlati viszonyok ismertetésére fekteté előadásainak fősúlyát. Osztályzat: kitünő: 5=24%, jeles: 8=36%, jó: 4=18%, kielégítő: 4=18%, kevésbé kielégítő: 1=4%.

Ha az egyes vizsgálatok eredményeit összeállítva szemléljük, kitünik, hogy 198 osztályzat közül volt:

kitünő . . .	37=19%
jeles . . .	58=29%
jó . . .	66=33%
kielégítő . .	31=16%
kevésbé kielégítő	6=3%

Örömmel látjuk ebből, hogy derék ifjaink teljesen felfogták a reájuk váró nehéz, de szép feladatu-

kat és tiszta szivünkől óhajtjuk, hogy e szép sikert jövő évben még fokozhassák. Különösen egy körülményre kívánjuk a tanulókat figyelmeztetni, hogy feleleteikben a lehető legnagyobb szabatoságra törekedjenek, mert tudományos kiképzetésüknek csakis akkor vehetik teljes hasznát, ha a tanultakat másokkal is helyesen közölni képesek lesznek!

Az intézet fáradhatatlan igazgatója a vizsgákat egytől-egyig végig hallgatta, s számos talpraesett kérdései által sok oldalúságának szép bizonyítékát adta. Részt vett továbbá az erdélyi gazdasági egyesület küldöttsége, több gyakorlati gazda és tanár.

Augustus 23-án a gyakorlati tanfolyamnak volt vizsgálója. Legelőbb is bemutatták az ifjak munkanaplóikat, tapasztalati jegyzőkönyveiket, szerződés-, nyugtásat, mintákat, oltási és szemzési miveleteiket; azután kezdődött a szóbeli vizsga a gyakorlati gazdaság minden ágából. Walter Lajos tanár ur vezetése, minden tekintetben helyesnek bizonyult be, mert az ifjak a gazdaság egész évi folyamának munkáit, az erre használt eszközöket, továbbá az állattartás körül előfordultakat hiven és tüzetesen adták elő. Délután a kertészet és szőlőszetből tartatott vizsga, s a derék intézeti kertész Ritter Gusztáv szaktudománya mellett, a rövid idő alatt szerzett meglepő magyar nyelv ismereteit is előnyösen mutatta be. A gyakorlati vizsgán — kettő kivételével — mind becsülettel állottak meg és kitartó szorgalmuk mellett ez ifjak is szép reményre jogosítanak.

Igy Isten segedelmével a k.-monostori intézet második tanévét is befejezhette. Szegényes körülmények közt, valamely házikóban bérelt tanteremmel, nyílik majd meg a harmadik év, s új küzdelemre kelti a felvilágosodás próbált bajnokait, a tanárokat. De késnék bár az intézet kiépítése még több évekig, ez őket ne csüggyesse, hanem alkossanak úgy, miként eddig maradandó emléket maguknak a bérczes Erdély gazdaközönségének szívében!..

Beszélgetés a trágyáról.

A Rikán belől, aug. 13. 1871.

B. Van-e öcsém uramnak trágya-gödre?

Ö. Nincs nekem uram bátyám! Azt mondják sok bajba, sok költségbe kerül! de készítési módját sem tudom.

B. Nincs avval öcsém sok baj! egyszerű dolog az; költségbe is kevésbe kerül. Én elmondom röviden, s tudom bizonynyal, hogy öcsémnek, mint józa-

nul gondolkozó gazdának jövő évben lesz trágya gödre.

A trágya-gödör ne feküdjék messze az istállótól hogy a kihordandó szalmás trágyát ne kelljen messze hordani; de oly közel se feküdjék, hogy az istálló fedeléről az esőviz és hólé rácsorogjon.

Ne feküdjék ponkos helyen, hogy a kiszivárogni szokott trágyalé belőle szétfolyhasson; de gödörbe se feküdjék, hogy az udvarról az esőviz és hólé bele folyhasson.

A trágya-gödörnek a lehetőségig olyan hely kell, hol az egész napi forró meleg- és soványító szelektől oltalmazva legyen. E végett sokan kőből készült kerítésekkel, bolthajtásokkal szokták körül venni; ez meg jár fénytűző nagy gazdaságokban, de nem szegény (székely) gazdának való. A forró meleg idő és a száraz szelek ellen legegyszerűbb, legolcsóbb védszer: az élő fákkal körül ültetés; csak nem éppen a trágya-gödör mellé, mivel ha a trágyalé az élőfák gyökereit eléri, kiszoktak veszni.

A trágya-gödör nagysága, az istállón tanyázó házi állatok számától függ; inkább legyen hosszú és széles, mint mély. Ezen gödör feneke és oldala, szivós agyaggal, kövel, vagy ugynevezett vasas téglával kirakandó, hogy a trágyalevet bé ne igya.

Ily trágya-gödörbe kell hordani, minden trágya nemet: ló, szarvasmarha, még a sertés trágyát is; a juh trágyát külön az egész, vagy fél fedelű eresz alatt hagyván egész a kihordásig. Ezen trágya-gödörbe hordandó továbbá: minden udvari söpredék; csüröskerti szemét, mit alomnak használni nem lehet; minden kerti gyom, kivéven az ért paréjt, mivel ennek magva több évek mulva sem veszi el csirázó tehetségét; kémény seprés utáni korom; szapulás után a kilugzott hamu; favágás után a tüzre nem használható apró forgács; gyümölcsösből a fák lehullott levelei.

Innen önként következik, hogy a trágya-gödörnek szabad, tágas hely legyen választva, hol a rakodó szekerek, rakodás, menés, és jövéskor egymásnak akadályul ne szolgáljanak; idő vesztegetést ne okozzanak; szóval hogy a kalákások vigan és minden bosszúság nélkül dolgozhassanak.

Ennyi kedves öcsém az én nézetem a trágya-gödörről. Még azt kívánom megemlíteni, hogy ha öcsémnek lógó szarvasmarhái akolban szabadon telelnek, hordassa a ló-trágyát az istállóból ezen akolba, ne a trágya-gödörbe; akkor nem kell külön trágya-gödört tartani a ló és szarvasmarha trágyának. Az ily akolba hordott lótrágya, a szarvasmarha trágyával

őszekevertetvén, hasonló tartósságu lesz a szarvasmarha trágyához.

Ha pedig akolban szabadon telelő lógó marhája nincs, akkor a ló trágyát, a szarvasmarha trágyával elegyítve tegye a trágya-gödörbe.

— Egyet mondok még öcsém!

A trágya-gödör szomszédságában, az ebbe gyűjtendő trágya czélarányos elkészítésére, szükséges az istállóbeli háziállatok vizelletét felfogó verem is, de már ennek feneke és oldala mulhatatlanul kövel, vagy keményre égetett téglával legyen kirakva, hogy a vizelletet a föld el ne igya. Én e czélra egy meghibásodott 50 vedres vasabroncos, boros hordót használtam, s hogy az eső belé ne essék, a vizelletet tápereje el ne gőzölögjen; hogy a baromfiak bele ne hulljanak: a hordó tetejére, deszka-borítékot alkalmaztam.

A hidlás alatti sánczból, egyszerű facsatornán, az istálló oldalán keresztül készített lyukon, ezen hordóba eresztettem a marhák vizelletét; ebből öntöztem a trágya gödrömet; szivattyum nem lévén, csupán egyszerű fakártyával, kised csebrekkel, melyekre egy jó erős karóból nyelet is lehet kötni.

Vizelletet felfogó ezen gödörre öcsém! nagy szükségé van a gazdának; a házi állatok vizelletében sok a tápláló erő; kár lenne, hogy kárba menjen! Ha ezen vizellellettel öntözöm trágya-gödörben lévő trágyámat: a mellett, hogy a penészedéstől megóvom, tápláló erejét nagyon nevelem.

Még egyre akarom öcsémet figyelmeztetni! Ha öntözendő szalmás trágyája öntözésére, az istállóból kikerülni szokott vizelletet nem lenne elégséges — mi sokszor történik — készítsen udvara egyik szegletébe esővizet felfogó gödröt, ezzel szaporíthatja az öntözésre szánt marhavizelletet; hasznosabb ez a kút vagy patak viznél.

Ö. Köszönöm az utasítást uram bátyám!

Hanem én is kérdek már egyet, csak kérem ki ne nevéssen. Nem hamarabb, s nem kevesebb költségbe kerülne, ha az istállóból kifolyó vizelletet, és udvaromon gyűlni szokott eső és hólevet egyenesen trágya-gödörbe vezetném?

B. Na öcsém uram azt ne tegye! evel többet árt, mint használ; megmondom miért. A trágya-gödörbe gyűjteni szoktuk szalmás trágya, ha sok vizet kap, veszt táp erejéből; ha keveset kap, őszevenészedik, míg inkább vész az ereje. Az öntözést nagy vigyázattal kell tenni, egy helyre nem kell sok vizet önteni, s más helyre keveset. A trágya rakást heten-

ként meg kell vizsgálni; ámbár a forrás végbementi-re nyugalom szükséges, én olykor-olykor meg is szoktam fordítani azért, hogy lássam egyenlőleg készül-e trágyám? Ha ezen fordítás alkalmával látom, hogy valamelyik szeglet nem kapott elegendő vizet, s azért őszevenészedett, a penészes részt jól elrázom, újabbban jól megöntözöm.

Sok helyt szokták a trágya-gödörbe hányt szalmás trágyát rétegenként földdel beborítani, s azután megöntözni. Szaporítja a trágyát az igaz! csak vigyázzon öcsém uram! ne hogy a messzinnen hordandó föld, többbe kerüljön a nyerendő trágya értékénél. Ha utcai sárt használna e czélra, okosan tenné.

Koppe, porosz királyi gazdasági tanácsos, földmivelésről irt nagybecsű munkája 250-dik lapján azt mondja: „Némelyek állítják, hogy a ganéjt rétegenként, be kell földdel teríteni; mert így a gőz elszállása megakadályoztatik, s a trágya ereje ősponzositva marad. Nem gondolom azonban, hogy a jól elegyengetett ganéj-rakásból, mely ganéj lével rendszeren locsoltatik, még földdel bétakarás nélkül is, annyira lehetne félni, a belőle felszálló gőznek nagy elgőzölgésétől; minden esetre, ilyenmü veszteség csak a felszint érheti. De nem kell elfelejteni, hogy a földnek oda- és kihordása nem esik költség nélkül, s hogy a trágya-anyagban való nyeremény, a költséget nehezen haladja fejül.“

Én tudom, hogy öcsém uram a poroszokra nagyon haragszik, mióta a francziákkal oly embertelenül bántak, de még is jó lesz ezt az észrevételt szem előtt tartani.

F. J.

(Folytatjuk.)

Georgikai felolvasások.

XI.

A növények betegségeiről.

II.

6. Élődiek által okozott betegségek.

Már mult előadásom alkalmával oda utaltam, hogy a bomlási betegségeknel némely alsóbb szervezetű gombák és algák állandóan fellelhetők, bár arra, hogy okozói vagy csupán kísérői-e a bomlási betegségeknek, eddigi adataink hiányossága miatt határozott feleletet még nem adhatunk.

Ezeknél sokkal behatóbban tanulmányoztattak újabb időben azon pusztító növénybetegségek, melyekre ezennel áttérek, s melyeket élődiek által okozott betegségeknek nevezünk. Hogy ezen betegségeknek az élödi szervezetek valóban okozói, s nem csupán történetes kísérői — miként némelyek még jelenleg is vitatják — ezt bizonyítja egyrészt az, hogy ugyanazon betegségeknel állandóan ugyanazon élődiket találjuk; ezt azon számtalan kísérlet, melyeknél

egészséges növényeken az átvitt élődiék ugyanazon kóralakot hozzák létre, mint a beteg egyénen, melyről vétettek; másrészt pedig azon körülmény, hogy mindazon szerek, melyek az élődiéket, illetőleg ezeknek csiráit előlik, a betegséget is megszüntetik.

Az élődiék részint növényeink külső felületén élnek — külélődiék — s csupán szívó gyökereiket, vagy telepöknek szívó szerveit mélyesztiik gazdájokba, s vele mintegy egygyé forrnak, mint például a fagyöngy, az aranka, az Erysiphe-fajok sat.; részint a növényiszövetek belsejében tányáznak, a sejteket átfurják s a szöveteket ily módon elroncsolják — belélődiék — mint számos élődi gomba; minthogy pedig valamennyien gazdájoknak áthasonított tápanyagait használják fel saját szervezetük tenyészésére: a tápanyagok elvonása által hatnak oly károsan; e mellett még a belélődiék a szöveteket szétroncsolván, általános bomlási, rothadási folyamatokat indítanak meg; e miatt az utóbbiak a megszállott növény életére nézve kétszeresen veszélyesek, s a gazdák részéről is nagyobb figyelmet érdemelnek.

A növényeinken előforduló élődiék részint a phanerogam, részint a kryptogam növények körébe tartoznak, s e szerint két természetes csoportra oszthatók.

a) Phanerogam élődiék.

Ide tartozik a fagyöngy (*Viscum album*) és farkin (*Loranthus europaeus*), amaz mindenféle gyümölcs- és erdei fákon, ez kizárólag a tölgyfajokon. Mindketten csak akkor hatnak fáinkra tápanyag elvonása által károsan, ha rajtuk igen nagy mennyiségben telepsznek meg, a mi, ha fáinkat tisztán tartjuk, nem fog bekövetkezhetni.

Sokkal ártalmasabbak az arankafélék (*Cuscutaceae*) családjába tartozó arankafajok, melyek gazdasági növényeinken gyakran igen érzékeny pusztításokat okoznak; így a *Cuscuta epilinum* a lent, egy másik faj, a *Cuscuta epithimum* pedig a lóheret és luczernát tizedeli, s az ugynevezett koszoszást okozza. Ezen élődiék magvai nem a gazdán magán csiráznak ki, mint pl. a *Viscum*- és *Loranthus*-éi, hanem mint más nem élődi növények magvai, a földben; azonban csak hamar gazdájokra kapaszkodnak, szívó gyökereiket törzsébe mélyesztiik, s ha ily módon megerősítették magukat, földben levő gyökerek elszárad, míg vékony élődi száruk gyorsan növekedik, új és új szívó gyökereket mélyeszt áldozatába, tápnedveit kiszívja, s lassankint előli. Ezen kellemetlen élődi ellen sok mindenféle szert ajánlanak; legbiztosabb azonban az elvetendő takarmánymagot az élődi magvaitól lehetőleg megtisztítani, s ha már kifejlődött, tokjainak megérését gyakori kaszálás által megakadályoztatni.

A kender- és dohánynak is van phanerogam élődiéje, az *Orobancheramosa*, egy leveletlen, lútos, halvány testszínű, ajakas virágú növény, mely gyökereit a kender és dohány gyökereibe mélyeszti s fejlődésüket akadályozza; egy másik faja, az *O. minor*, a lóher- s luczernán élődik. Miután ezen növények elég nagyok s szembetűnők, kigyomlálásuk nem sok nehézséggel jár; s csak is ez az egyedüli mód, miután mákszemnyi apró magvaikat alig sikerül a vetőmagból tisztán kiszemelgetni.

Végre, réti füveinken s gabonafajainkon a *Scrophularineák* családjába tartozó számos növény élődik; ilyen a *Melampyrum arvense*, melynek kis rozsszemhez némileg hasonló magvai „csörmölye“ elnevezés alatt ismeretesek; ilyen a kakastaréj, *Rhinanthus major* és minor; az *Euphrasia* fajok sat.

b) Cryptogam élődiék (élődi gombák) által okozott betegségek. *)

1. Ragya vagy rozsa. Ezen ismeretes betegség-nél yörösös, rozsa színű portömeg tör elő a növényiszövetek belsejéből. Leggyakrabban az árpát, buzát és zabot lepi meg, ritkábban a rozst s a vadon tenyésző polyvás füveket. Minthogy többnyire a zöld részekben, száron és leveleken fordul elő s csak ritkán támadja meg a gabonaszemeket, főleg csak a szalmának értékét szállítja alább; mindazonáltal maguk a szemek is kevésbé jól fejlődnek ki, ha a levélzöldet tartalmazó, tehát áthasonító szervek korán megtámadtatnak. Főleg két gombafaj az, mely gabonafajainkon a ragyát okozza: a *Puccinia graminis* és *P. coronata*. A *Puccinia graminis* igen sajátos kifejlődése, melyet újabb időben de Bary derített fel, a gazdára nézve különös érdekléssel bír. Ezen gomba ugyanis két különböző alakban fordul elő, s mindkét alak különböző növényeken élődik. A *Puccinia* sporáiból nem fejlődik ki közvetlenül ismét ragyagomba, hanem egy más gomba-alak, még pedig a borbolyának (sóska, *Berberis vulgaris*) levelein, ezen alak ennek előtte külön gombának tartatott *Aecidium Berberidis* elnevezés alatt volt ismeretes, ez utóbbinak sporáiból pedig ismét az előbbi alak, t. i. a *Puccinia graminis* fejlődik ki gabonafajainkon. Ezen igen érdekes észleletből a gazda azon üdvösséges tanulságot vonhatja, hogy nem czélszerű gabonaföldeink szomszédságában sóskafelelő tenyészteni.

2. A szétporló- vagy koromüszög, legelőször a szaporodási szerveken mutatkozik, melyeknek hámja szabálytalanul felrepedezik, s azon repedésekből fekete portör elő. A virágrészek gyakran annyira elpusztulnak, nevezetesen a téli árpánál, hogy az egész füzérnek csupán tengelye marad meg, míg a zabnál például többnyire csak a szemek pusztítottak el s a polyvák épek maradnak. A betegségnek későbbi folyamában a szárnak virágzat alatti részéből, valamint a levelekből is törnek elő portömegek. A fentebbieken kívül a rozs és buza, ritkábban a vadon tenyésző polyvás füvek is szenvednek ezen betegségben. Okozója az *Ustilago carbo*, melynek kifelé törő sporái képezik a fekete tömeget, míg mycelium fonalai a gazdanövény szövegeiben élődnék.

A rozson még két más üszöggomba élődik: az *Ustilago Secalis* és *Urocystis occulta*, a kukoricán az *Ustilago Maidis* s a kölesen az *Ustilago destruens*.

3) Mázos üszög. Ezen betegség csupán a buzán mutatkozik, s ennek minden fajtát, és válfajtát megtámadja, bár ritkán fordul elő a tönkölyön is (*Triticum spelta*) s

*) A gombák által okozott betegségek rövid leírása nagyobb részint Thométól van átvéve (Dr. Otto Wilhelm Thomé: Lehrbuch der Botanik, Braunschweig, 1869. E. G.

ritkábban a téli, mint a nyári buzán. Az üszögnek ezen fajtát a *Tilletia caries* okozza, melynek sporái egészen kitöltik a buzaszemeket, s szétmázolható, bűzös fekete tömeget képeznek; myceliumai könnyen feltalálhatók a virágrészek szöveteiben.

4) Szintén ide tartozik azon betegség, mely a *nyarozs* elnevezés alatt ismeretes, s mely a gabonafajok s általában a polyvás füveknél az ép szemek sorából messze kiálló idomtalan nagy szem alakjában mutatkozik; alakja az illető gabona szem alakját utánozza: a rozsánál például tompított háromlélű, a nádnál pedig öszszelapított. Ezen torzképződmény nem egyéb, mint egy gombának myceliuma, mely a maghon alapján keletkezik; azt odanövési helyéről leemeli, körülnövi vagy félre tolja. Az anyarozs, bár tulságos nagy mennyiségben ritkán jó elő, mégis egyike a gabona legveszélyesebb elődicinek, miután veszélyes mérges anyagot (ergotint) tartalmaz, s ha nagy mennyiségben a gabonaszemekkel lisztté öröltetik, ezt végkép hasznavehetetlenné teszi. Az anyarozsnak a fejlődés különböző szakában igen különböző elnevezéseket adtak, így azon fonalgombát, melyből az anyarozs fejlődik *Sphacelia segutum*nak, az anyarozs magát *Sclerotium clavus*, vagy *Secale cornutum*nak, s a belőle fejlődő gombaalakot *Cordyceps purpurea*nak nevezték; jelenleg az anyarozst okozó gombát általában *Claviceps purpurea*nak nevezzük.

5) *Koromharmat*. Ezen elnevezés alatt általában azon betegséget értjük, melynél a leveleknek többnyire felső lapja bársonyszerű fekete porral van bevonva. Okozói a *Torula* és *Cladosporium* nemhez tartozó gombafajok. A koromharmat és mézharmat között gyakran különös kölcsönös viszony létezik. A mézharmat nem egyéb, mint a levelészeknek (levélteteknek) váladéka, melyet ezek különös mirigyek által választanak ki s gyakran nagy mennyiségben fecskendeznek a levelekre; ezen ragadós anyagon azután a fentebbi gombáknak levegőben uszkáló, könnyű sporái megtapadnak, és gyorsan fejlődnek, s így a levelészek elősegítik a koromharmat képződését.

6. A *lisztharmat* finom fehér porral vonja be a növényeket; ezen igen elterjedt betegséget az *Erysiphe* nevű gombanemnek különböző fajtái okozzák. Így az *Erysiphe communis* gabonafajainkon, s hüvelyes veteményeinken, az *E. tridactyla* a szilvafa levelein, az *E. adunca* a rózsán-, nyár- és fűzfákon, az *E. macularis* a komlón, az *E. cucurbitacearum* a tök-, dinnye s ugorka levelein élődik stb.

7) A *lisztharmathoz* igen hasonlít azon betegség, mely az *Oidium Tuckeri* által megtámadott szőlőtökön fordul elő, s *szőlőbetegségnek* neveztetik. Ezen betegség lefolyása lényegében következő. A szőlőlevelek alsó lapján, csakhamar a virágzás ideje után, penészszerű fehéres foltok mutatkoznak, melyek a szőlőnek csakhamar minden fiatal részét megszállják, s lassanként szorosabban és szorosabban behálózzák, a nélkül azonban, hogy a megtámadott részek szöveteibe behatolnának, miután csak itt-ott fejlesztenek egyes tapadó szerveket, melyek a felületen szövetek sejteinek tartalmát kiszívják; a bogyók ennek következtében

aprók maradnak, s felrepedeznek úgy, hogy húsuk egy, vagy egymást keresztben szelő két tátongó repedésen át kinyomul, összezsugorodik, vagy rothadásnak indul.

Tucker, angol kertész, volt az első, ki a tisztelőtére elnevezett gombát észlelte, a nélkül, hogy természetét felismerte volna. Ezen betegség 1850-ben mutatkozott Versaillesben, 1851-ben pedig már Francia-, Olasz- és Németország különböző vidékein pusztítólag lépett fel. 1852-ben Madeirán a 15-ik század óta tenyésztett szőlőültetvényeket támadta meg, mire a szüret több éven át meghiusulván, a lakosok kénytelenek lőnek a szőlőtenyésztést a sokkal jövedelmezőbb cukornád tenyésztéssel felváltani, úgy hogy 1851-től kezdve jelentéktelen kivétellel nem termeltetik többé madeirai bor. Ezen idő óta a szőlőbetegség, melynek különösen a nedves-meleg időjárás kedvez, helyenként egész Európát meglátogatja, a nélkül, hogy eddigelé sikerült volna ellene biztos gyógyszert alkalmazni.

8) Igen kellemetlen betegsége a szilvának az u. n. *táskabetegség*, melyet az *Exoascus pruni* okoz. Ezen betegség a szilván különös torzképződmény alakjában mutatkozik, melyet a nép „*birtókának*” nevez, s melynek lényege abban áll, hogy a szilvák lapos táskákká változnak át, melyekből a csontármag egészen hiányzik, s összeaszva csakhamar lehullanak.

9) A *burgonyabetegség* első jelei a növény zöld részein mutatkoznak, a mennyiben, többnyire július-augustusban barna foltok mutatkoznak a leveleken s száron. Rövid idő múlva a gumók is megbetegednek s rothadásnak indulnak. A bomlási folyamat majd nedves, bűzös rothadásban áll, majd pedig a gumók összeaszásával végződik, e szerint nedves és száraz rothadást szoktak megkülönböztetni, s többnyire az előbbit tartják a tulajdonképi burgonyabetegségnek, a két kóros folyamat között szoros különbséget tenni azonban nem lehet. Csak ritka esetben kezdődik a gumók rothadása a zöld részek megbetegedése előtt. Az ezen betegséget okozó gomba a *Peronospora infestans*, melynek myceliuma behálozza a levelek és szár szövetét is, sporatokjait a hám régein (szájcsáin) tolja ki. Befolyása alatt a levelek és szár szövete elhal, s miután a sporatokból kifejlődő sporák a gumókat is megfertőztetik, csakhamar ezek is rothadásnak indulnak.

A tulajdonképi burgonyabetegség 1830-ban tört ki nagy hevességgel Németországban, s a következő évben megdöbentő módon terjeszkedett; ezen idő óta hevessége enyhült ugyan, de meg nem szűnt. Tanulmányozása azon eredményre vezetett, hogy nedves idő, dús s különösen friss anyagokkal való trágyázás, s a tenyészburgonyák szétdarabolása fejlődését elősegítik.

10) *Répa betegség*. Ezen betegségnél a cukorrépa húsa helyenként megbarnul, s üvegszerűleg átlátszóvá válik, a kóros foltok mindinkább terjednek, s a répának cukorra egészen elenyészik, és helyette mézgaszerű anyagot tartalmaz; e miatt ezen kóros alak *mézagbetegségnek* is neveztetik. A kórosan elváltozott cukorrépa szövete gombamyceliumok által van átszőve, melyekből *Schacht* *Penicillium glaucum* s *Botrytis elegans*

nevű gombákat tenyésztett. Egy másik betegsége a cukor-répának az u. n. keményítőbetegség, melynél a répa nagy mennyiségű keményítőt tartalmaz cukor helyett, barna foltokkal van tarkázva, melyekből szintén a fentebbi Botrytisfajt lehet tenyészteni. Végre a cukorrépa barna s fekete rothadásánál szintén gombák szerepelnek; mindezen betegségek azonban még pontosabb vizsgálatokat igényelnek.

Dr. Entz Géza.

Mezőségi levelek.

VIII.

Barátom! Örömmel veszek tollat, neked irandó, azon reményben, hogy az általam — korábbi hozzád intézett leveleimben — vita tárgyává tenni sikerült, Guyot szőlőmivelési rendszernek szolgálatot teszek. Ezt nem úgy értem, mintha tevételesen járulnék a tárgy tisztázásához — mert mint nyíltan bevallottam, azt csak leírásokból ismerem, s alkalmazva csupán Paget ur szőkefalvi szőlőjében láttam — hanem szakértő, gyakorlati gazdák hozzá szólása által, kik gyökeresen értik e mivelés módját, s alaposan hitt kételyeimet a valóságba átvitt, kézzel fogható példákkal felderítik, melyből a gondolkozni akaró szőlősgazda okulhat.

E tárgyra vonatkozó leveleimre eddig két rendbeli észrevétel jelent meg az „Erdélyi Gazda“ idei 14. számában, az elsőt közli Fekete Pál „a küküllőmegyei vinczellér“; a másodikat — min csak örvendeni lehet — Paget ur, első rangú szakember, és a Guyot rendszer béhozója. Illő, hogy azokra — miként a tárgy fontossága is megkívánja — különkülön tegyek némi megjegyzést. Ez úttal, hogy neked is alkalmatlanságot ne okozzak hosszas levéllel, csak az elsőre szorítokozom.

Fekete Pál urnak nem sok mondani valóm lenne: mert a tárgyra vonatkozólag semmi újat nem tanultam észrevételeiből. F. ur azt mondja, hogy én halálra ítélttem a Guyot rendszert; nem értem: miként lehetett soraimból éfélélt kiolvasni? miért nem idézte saját szavaimat, hogy a részrehajlatlan olvasó azok szerint törjön pálcát egy nem illetékes bíró feje felett? A mit mondottam — s most is tartózkodás nélkül ismétlek — csak annyi, hogy a drótos mivélést nem szeretem: mert az idei termés egy vesszőre, a jövődő termés reménye pedig egy három szemes csapra van bízva. Hát egy világhírű szőlősz rendszerre halálra van-e az által ítéltve, ha egy egyszerű ember tisztába akar jöni annak valódi értéke iránt?

Az én hitem szerint szolgálatot tettem a Guyot rendszernek, midőn annak megvitátását szóba hoztam. Fekete urtól nem azt vártam volna, hogy állításaimat félremagyarázza, hanem, hogy győzzön meg világos szavakkal kiírt véleményem helytelenségéről, még pedig a gyakorlat terén: mert e tárgyban Tamás vagyok, s csak akkor hiszem a sebet, ha kezemet reá teszem. Ugy látom, legnagyobb hibám az, hogy festett érvekkel nem elégszem meg; ezt senki tölem rossz neven nem veheti: mert tisztába csak

úgy jöhetünk, ha a biztosnak hitt positiót hűtlenül el nem hagyjuk, míg a vitás ügy teljesen béfejezve nincs.

Rám fogja F. ur, hogy Paget ur szőlőjében a csapokat nagybárra elszáradva láttam; azt én nem mondtam, az az, hogy észrevételeivel megtisztelt levelemben nem írtam, csak annyit, hogy több csapot láttam elszáradva, vakon maradván. Észrevételei folyamában továbbá azt mondja F. ur: „de nem osztom azon véleményt, mintha azoknak a csapoknak okvetetlen el kellene száradniok, vagy ki lennének is téve a száradásnak, s pusztulásnak.“ Hát én ezt mikor és hol mondtam, hogy okvetetlen el kell száradniok a Guyot rendszer szerint mivelt szőlő csapjainak? Azt is mondja F. ur, hogy én tévedek: mert a magfát termő csap soha se szokott elszáradni, még ki sincs téve a száradásnak; ez az előbbihez hasonló téves állítás, mert a mi él, mozog, vagy földből táplálkozik, mint növény ki van téve a külbefolyásoknak, így az elszáradásnak is; mindazáltal nem következik, hogy okvetetlen el is kellene száradnia, miként észrevételeiben általam mondtaknak állította. A csapok elszáradásáért a kezelő gazdatisztet láttatik F. ur felelőssé tenni, ki a tulajdonos ur hire nélkül metszi őszszel a szőlőt; alig hiszem, hogy egy oly szemes gazda, mint Paget ur, szabad kezet engedne szőlőjében jószándéku gazdatisztjének is, ki különben, miként módomból volt látni, igen tisztán kezeli a szőkefalvi szőlőket.

Azt mondja F. ur, hogy ő a csapokat május 15.—20-a körül vágja meg; elébb azért nem: mert a nedvfolyás ártana a tőkének; a nedv keringés bonyolult törvényeit ismerni igen szép dolog lenne, avál azonban vajmi kevés ember dicsekedhetik! nekünk apró embereknek hinnünk kell a mit a tudósok mondanak, ha tapasztalatunk ellenkezőről nem győz meg; még akkor is csinyján kell bannunk a nyilatkozattal: mert mi csak uszályhordók lehetünk. Én a nedvkeringés szabályait tudományos buvárlatokból nem ismerem, de bátor vagyok egy kérdést tenni fel: vajjon a márczius végén, vagy április elején levágott csapból több nedv foly-e ki, mint mennyi F. ur módja szerint, egész hosszában meghagyott vessző minden rügyeinek, s lehető gerezdeinek május 15.—20-ig való táplálására szükséges? vagy csak akkor ártalmas, ha kifoly? s a nedvet oly résznek növelésére irányozni, melyeket utóbb mint mégis hasztalanokat lehányunk — nem hiba? ezen kérdés megfajtéséhez nem mernék fogni.

F. ur a májusban vágott csap mellett — ha akarja — két termő vesszőt is hágy, s azt kérdi: hát így is elítéllem-e a Guyot rendszert? ismételve nyilvánítom, hogy elítélni nem akartam; könnyebb és kevesebb költséggel járó mivélést átlátom, csak az van még hátra, hogy igazolva legyen gyakorlati téren, annak biztos, és a jó karikás mivélést megközelítő — vagy utolérő — termése.

Még több — a dologhoz tulajdonképpen nem tartozó — állítások vannak F. ur észrevételeiben, melyekhez ez úttal nem szándékozom szólani; csak is a különböző szőlőfajok metszésére vonatkozó elméletére jegyzem meg, hogy több szakértők véleményét olvastam, miszerént a nagy szemű szőlőket csupán csapra lehet jó sikerrel mivélni, és hogy a kék kadarka csak tőkére mivélhető; mind két el-

méletet nálam legyőzte a tapasztalás: mert nagy szemű szőlőim karikára mivelve sokat termettek, és jól kinőttek; a kék kadarka hasonló mivelés mellett az idén is 50 gerezedet hozott, de fájdalom, a július 25-én éjjel jött jégvihar szőlőm minden termését és fáját tönkre tette; így állításom kézzel fogható igazolása csak pár esztendő múlva következhetik bé, addig maradunk a pusztai állítás mellett.

M.-Szilvás, augusztus 11-kén, 1871.

M. K.

Észrevételek az V. és VI. „Mezőségi levél“-re.

III.

Rólam, mint Paget úr szőkefalvi szőlőjének gazdasági kezelőjéről, M. K. felszólalásai folytán, Fekete Pál úr oly nyilatkozatot tett közzé az „Erdélyi Gazda“ 14-ik számában, melyet válassz nélkül nem hagyhatok.

Azt állítja ugyanis Fekete ur az idézett helyen, hogy „Paget ur szőlőkezelője a tulajdonos tudta nélkül neki fog és a késaljafák kedvéért mindig ősszel metszeti meg a szőlőfát, s hagyja meg a csapot.“ Ez uram! nem igaz.

En őszi metszésekor 2—3 hosszú vesszőt szoktam meghagyni: kettőt a csapról, egyet a termőfáról, mert sokszor megtörténik, hogy vagy elfedéskor, vagy felhuzáskor a napszamosok, a legjobb ügyelet mellett is eltörnek vagy egyet. Tavasszal április két első hetében vágatom aztán a kérdéses csapokat, úgy hogy a hol 3 vesszőnyon abból egyiket, a melyet a termőfán tartaléknak hagytam volt levágatom; a csapon hagyott két fa közül az erősebbiket 3—4 bogon felül lemetszetem és ez lesz a csap; az eként gyűlt vesszőket aztán öszveszedetem és késaljafáknak felhasználom.

Oly merész ellenkező állítás, melyet a valódi ténnyel szemben Fekete úr közzétett, nem egyéb könnyű lélekkel meggondolatlanul — talán csupa szokásból — világba szólt emberszólásnál.

Együttal M. K. urnak e lapok 12-dik számában megjelent észrevételeire van egy pár megjegyzésem. Azt írja többek közt, hogy a kezelésem alatti drótos miveletű szőkefalvi szőlőben „több tőkét látott, melyen a csapok vakon maradtak.“ Megeshetik, hogy tudósító úr akkor nézte meg, mikor még nem hajtottak volt ki, de szeretném, hogy nézze meg most; nem állítom, hogy egy sem lenne kiszáradva, de ha százból 3—4 elszárad: még sincs elpusztulva azon tőkéknek jövődöbéli termésök, mert ha nincs a csapon

termővessző jövődöre, hagyatok helyette a termőfán és e miatt sem az idej, sem a jövő évi termés rövidséget nem szenved; ez kipróbált tény!

Azt állítja továbbá M. K. hogy neki a karikás szőlőtőkén több termése van, mint nekünk a Guyot szerint mivelteken; mert mi egy tőkén 10 gerezednél többet nem termesztünk, s levágjuk, ha többnyon. Tessék megnézni most, hogy egy szál vessző 30—40 gerezedet is nevelhet; az igaz, hogy két esztendőt töltött fiatal ültetésemem nem hagyok többet 5—6 gerezednél egy tőkén; de hogy a többit miért hanyatom le: szükségtelennek tartom bővebben fejtegetni.

M. K. azt is állítja, hogy a két párhuzamos drótra kötözést nem látja olyan jónak, mint az egy drótost, hol minden tőke mellett egy hosszú karó van a jövő évi termővesszők felkötözésére. Ezen állítása sem helyes, mert a jóság egyforma, de a költség több az egyszál dróttal, mint a kettővel. Egy szál drót alkalmazása mellett, minden szőlőtőkéhez, két karó kell: egy hosszú és egy rövid; két szál drótnál más karó nem szükséges, csak az, mely a kifeszített drótot tartja. Három mázsa dróttal kevesebb kell az egy szálashoz, ez hirdetményi áron 15 frt; de több kell 12800 karóval, a mi ha csak rosz fűzfa karó is, ezere 10 frtjával 128 frtot teszen.

M. K. urnak azon állítására, hogy nincs módjában minden embernek a beállítás nagyobb költségeit hordozni: egy kis számítást közlök. A két drótos mivelés mellett kell egy holdra: minden 2½ öl távolra egy-egy 4 láb hosszú cserfakarót számítva a sorokrokban 1280 darab, a sorok végeire a drótkifeszítéshez 160 darab karó; a legjobbnak száza 4 frt 50 kr, teszen 64 frt 80 krt. Drót mázsánként 5 frtjával 6 mázsa 30 frt. A drót felakasztására 1560 szeg = 6 frt. A karó felveréshez és drót felhuzáshoz 30 napszám 30 krjával, koszt nélkül 9 frt; öszvésen 109 frt 80 kr. A karikás miveléshez kell 1 holdra 6400 karó; ha csapkarót vesszünk, ezere 35 frt = 210 frt; meghegyzés, felszurás 25 napszám 30 krjával 7 frt 50 kr; egész öszveg 217 frt 50 kr. Utobbi éppen kétannyi.

M. K. úr hibás értesülései onnan származhattak, hogy adatait két ahoz nem értő új vinczellértől szedte és így csinált kalendariumot; és a ki hiszen ennek a kalendariumnak, azok előtt a Guyot rendszer el van ítélve, s minket itt rosz szőlőmivelőknek tartanak. Szőkefalva, 1871. aug. 19.

Kónya Lőrincz,
gazdatiszt.

T Á R S A L G Ó.

Körlevél a gazdasági egyletekhez.

A földmivelés, ipar- és kereskedelmi m. kir. miniszterium részéről következő körlevél intéztetett a gazdasági egyletekhez: Tudva van az egyesület előtt, miszerint a ménesbirtokoknak átvétele folytán a hajdan gróf Csáky és Almássy családok birtokában volt magyar gulyák a magyar királyi álladalom tulajdonába jöttek át. Az említett gulyák kezelésének ministeriumom ügykörébe lett átvételekor azoknak az országos szarvasmarhatenyésztés érdekében leendő felhasználását tűzven ki célul, ez idő szerint azon helyzetben vagyok, hogy a tenyésztő közönségnek a f. évi szeptember

3-án Kisbéren és ugyan e hó 12-én Mezőhegyesen tartandó árverésen összesen 45 fiatal bikát és 59 felüzekedett üszöt állíthatok rendelkezésére.

Az árverések hirdetését az elterjedtebb hazai lapok mellett közöltetvén, oly megjegyzéssel kívánom arra az egyesület becses figyelmét felhívni, miszerint az eset, ha az egyesület az egylet területének tenyésztése előmozdításaért, vagy a működési terület valamely közsege, közösen használandó tenyészállattal az árverésre kerülő példányokból venni szándékoznék — hajlandó leszek a vételárnak három részletbeni fizetését oly formán elfogadni, hogy annak $\frac{1}{3}$ -a azonnal, $\frac{1}{3}$ -a 1872. október 1-én, utolsó $\frac{1}{3}$ -a pedig

Mai számunkhoz $\frac{1}{2}$ iv melléklet van csatolva.

Melléklet az „Erdélyi Gazda” 16-dik számához, 1871.

1873-ik október 1-én leend a mezőhegyesi gazdasági pénztárnak megtérítendő.

Az említett kedvezményben való részesülhetéshez megkívántató:

1-ör. A gazdasági egyesület — illetőleg — hogy az árverésre küldött megbizott, ott a vétel eszközzésére és a gazdasági egyesület nevében kiállítandó kötelezvény aláírására szóló s az egyleti elnök és jegyző aláírásával ellátott meghatalmazást mutasson be.

2-or. Az egyes községekre nézve, hogy azok küldöttje, a gazdasági egyesületnek az iránti ajánlatát, hogy az illető község a kedvezményre érdemes, továbbá a helység előljárósága aláírásával s a községi pecséttel ellátott, s törvényes bizonyság által igazolt meghatalmazást birjon, melyben a vételre úgy mint a kötelezvény kiállításra is (az előljáróság jótállása kikötésével) megbiztatott.

Legyen szives az egyesület ez irányu elhatározásomról az illető községeket értesíteni. Kelt Pesten, 1871. augusztus 8.

Sajt, turó s egyéb tejtermékek kiállítása.

A földmivelés ipar és kereskedelmi ministertől a következő átiratot vettük:

3902 sz.

Az erdélyi országos gazdasági egyesületnek Kolozsvárt.

A folyó év őszén az országos gazdasági egyesület köztelken sajt, turó s egyéb tejtermékekből kiállítás rendeztetik, melynek díjjaihoz a vezetésem alatti ministerium tárcája 600 frt o. é. járult. Miután az országban felette alacsony fokon álló tejtermék, ipar fejlődése érdekében kívánatos, miszerint az idejé és jövő kiállítások minél látogatottabbak s gazdagabbak legyenek, felhívom az egyesületet, hogy a mennyiben területén sajt, turó vagy vaj kereskedés céljából termeltetnék, az illető termelőkhez közvetlen felhívást intézzen, hogy termékeikkel a kiállításban részt vegyenek, vagy az illetők neveit velem közölje, mely esetben intézkedni fogok, hogy az egyesület által kijelelt termelők a kiállításra közvetlenül is felhivassanak.

A kiállítási tárgyak „az országos gazdasági egyesület titkári hivatalához Pestre” lesznek czimezendők. A kiállítandó termékek beküldésének határnappja később leend köztudomásra juttatva.

Megjegyzendő még, miszerint a kiállítani szándékozónak azon kedvezmény van engedélyezve, miszerint küldeményeik vasúti vagy postai vitelbérét az országos gazdasági egyesület viseli. Kelt Pesten, 1871-ik évi augusztus 13-án.

Aratási kimutatás és a termények állása.

A földmiv. ministerium a hozzá visszaérkezett és betöltött rovatlapok nyomán közzé teszi az aratási kimutatást és a termények jelen állását. Mi egyelőre a közleménynök csak Erdélyre vonatkozó részét közöljük, s könnyebb áttekintés végett a százalékos kiszámítást is alkalmaztuk.

Őszi búzára vonatkozólag érkezett összesen 216 tudósítás, ebből jó 100 vagyis 46%, közepszerű 109 vagyis 51%, rosz 7 vagyis 3%.

Őszi rozs: összesen 205 tudósítás ebből jó 112 vagyis 55%, közepszerű 90 vagyis 43%, rosz 3 vagyis 2%.

Kétszeres: összesen 176 tudósítás ebből jó 84 vagyis 47%, közepszerű 80 vagyis 46%, rosz 12 vagyis 7%.

Az ősziéket összevéve lesz átlagosan: jó 49%, közepszerű 47%, rosz 4%.

Tavaszi buza: összesen 136 tudósítás ebből jó 64 vagyis 47%, közepszerű 62 vagyis 46%, rosz 10 vagyis 7%.

Árpa: összesen 121 tudósítás, ebből jó 66 vagyis 55%, közepszerű 51 vagyis 42%, rosz 4 vagyis 3%.

Zab: összesen 211 tudósítás, ebből jó 129 vagyis 61%, közepszerű 69 vagyis 33%, rosz 13 vagyis 6%.

A tavasziakat összevéve lesz átlagosan: jó 55%, közepszerű 40%, rosz 5%.

A többi termények jelen állására nézve a következő jelentések érkeztek be:

Pityókára vonatkozólag 181 tudósítás, ebből jó 50 vagyis 27%, közepszerű 77 vagyis 42%, rosz 64 vagyis 31%.

Répa: 134 tudósítás, ebből jó 64 vagyis 48%, közepszerű 59 vagyis 43%, rosz 11 vagyis 9%.

Törökbuza: 209 tudósítás, ebből jó 22 vagyis 10%, közepszerű 70 vagyis 37%, rosz 108 vagyis 52%.

Kapás növényeink átlaga: jó 28%, közepszerű 41%, rosz 31%.

Szőlő állása 126 tudósítás szerint: jó 20 vagyis 16%, közepszerű 65 vagyis 51%, rosz 41 vagyis 33%.

Végre a gyümölcsről érkezett 202 tudósítás szerint van jó 15 vagyis 7%, közepszerű 76 vagyis 38%, rosz 111 vagyis 55%.

Ugy hisszük, hogy a gyümölcsre s némileg a szőlőre vonatkozó adatok is mai nap más kedvezőbb számításoknak lesznek kénytelenek helyet adni.

A choleraéről szóló körrendelet,

valamennyi törvényhatóságokhoz

A königsbergi cs. és kir. osztrák-magyar consulatus jelentései szerint, Königsberg városban f. évi július 26-án cholera ütött ki, melynek folytán e naptól fogva összesen 97 egyén betegült meg, kik közül 53 meghalt, 44 pedig orvosi ápolás alatt maradt; a napontai átlag ennél fogva százézeret meghaladó lakosságnál, jelentékenynek nem állitható.

Stettinből hozzám érkezett, és f. hó 8-kán kelt magán tudósítás szerint, továbbá ugyanezen betegség Oroszországból kiindulva keletről, Stettin városán át nyugat felé veszi útját, mely városban utóbbi napokban 2 choleraeset merült fel; 3 egyén pedig Stettin közelében egy csónakon halt meg.

Folyó hó 17-én kelt magán tudósítás szerint, cholera esetek több Stettinben nem mutatkoztak; de a város közelében az Oder mentében fekvő két faluban összesen 3 halálos kimenetelű choleraeset állapítottatott meg hatóságilag; végül a napi lapokban foglalt mai napi távirati tudósítás szerint e betegség Pelkallen, Oletzko, Lick és Justerburg kerület területein lépett föl.

Ezen járvány még eddig hazánk határaitól távol eső helységeken mutatkozik ugyan, de miután nem lehetetlen, hogy a kérdéses járvány nagyobb kiterjedést nyerend, és hazánk határaihoz is közeledni fog: a bekövetkező veszélynek elhárítása tekintetből mindazon óvintézkedések előzetes megtétele mutatkozik

szükségesnek, melyek a netán fölmerülő járvány elnyomására, terjedésének megállítására, a betegek kellő elhelyezésére, ápolására, gyógykezelésére, főleg pedig a lakosságnak e járvány természete, kórisméje, lefolyása s tartama alatt követendő elhárító eljárás, és étrendi magatartás iránti felvilágosítására, s kitanítására szolgálhatnak; e cél elérése tekintetéből, az emberek között uralgó járványok elfojtására, s terjedésének megakadályozására amugy is fennálló orvosrendőri óv- és gyógyintézkedések életbeléptetésén kívül, mindenekelőtt nélkülözhetlennek mutatkozik: a lakosságot egy lehetőleg rövid, de mindamellert kimerítő, s népszerűleg szerkesztett utasítás által, ezen járvány természete, megismertetése, lefolyása, s ott, hol orvos rögtön kéznél nem lenne, gyógyításra szükségelt első segély-nyújtása iránt kellőleg felvilágosítani.

Ezen utasításnak, mely egyszersmind az életbeléptetendő egyéb orvosrendőri intézkedések alapelveit fogja körvonalozni, szakértők által mielőbbi elkészítése iránt egyuttal intézkedtem.

Addig azonban, míg az mihez tartás végett a hatóságoknak kiadatuk, szükségesnek látom a törvényhatóságot következő intézkedések megtételére felhívni, melyek már előzetesen, a járvány kiütése előtt életbeléptetendők, és pedig:

1. Különös gond fordítandó az utcák és lakházak tisztántartására, miért is, jelesül nagyobb városokban azon intézkedés teendő, hogy a bérkoesisok és szekeresek szigorú büntetés terhe alatt tartozzanak álló helyeikről a szemetet, mely folyton a légfertőzésére nyújt alkalmat, rögtön vagy legalább naponta este eltakarítani — A lakházak tisztántartására s ezélszerűbb szellőztetésére nézve pedig elrendelendő, hogy népesebb városokban, kivált ezeknek szűkebb utcáiban a kapuk, melyek nagyobbrészt egész napon át csak fölig nyitattak ki, egészen nyitva tartassanak.

2. A vásári rendőrség szorosan foganatosítandó s az éretlen gyümölcs, romlott halak, és egyéb egészség-ellenes élelmiszerek árulása betiltandó.

3. Különösen oly nyilvános helyeken, hol számos egyén, jelesül utasok fordulnak meg, mint szállodák, vendéglők, korcsmák, színházak, továbbá vaspálya udvarok, és vasúti állomásokon a peczegődrök, árnyékszék, csatornák fertőtlenítése (desinfectio) már most is naponta teljesítendő; mire nézve a hatóság kötelessége, magának e nagy fontosságú intézkedés pontos keresztülviteléről meggyőződést szerezni.

A fertőtlenítés minden egyes egyénre, vagy lakóra számítandó másfél lat vasgálicz egy meszely vízben oldatának naponta az árnyékszékbe, csatornába sat. öntése által eszközzendő.

4. Mindamellert, hogy ezen járványnak az egész országban eddigelé legkisebb nyoma sem észleltetett, a hatóságok figyelme arra irányuljon, hogy azon esetre, ha e járvány bárminő körülménynél fogva mutatkoznék föl: nem tűnő módon, s a nélkül, hogy a lakosság szükségtelen rémülésbe vagy káros izgalomba hozassék, a netán mutatkozó ezen betegségben szenvedők kellő elhelyeztetése, ápolása, s akadálytalan orvosi gyógykezelése iránt eleve gondoskodjanak; végül

5. A járvány kiütése, sőt az egyes eset fölmerülte is, ha az hatóságilag megállapított, haladéktalanul, s ott, hol lehetséges, távirati uton hozzám feljelentendő.

Budán, 1871. évi augusztus 23.

Tóth Vilmos.

8577—1871.

Hirdetmény.

az erdélyi lótenyésztési államdíjakról.

Ezennel közhirrre tétetik, miszerint Erdélyország következő helyein fog ez évben lótenyésztési államdíjosztás tartatni, u. m.:

1. Sepszi-Szt.-Györgyön f. év szeptember 2-kán; 2. Székely-Kereszturon 2-kán; 3. Bethlenben 3-kán; 4. Kolozsvárt 23-kán; 5. Beszterczén október hó első felében, a gazdasági kiállítás alkalmával; 6. Déván október 29-kén. Ezen díjosztási állomásokon következő államdíjak lesznek kitzve:

I. Sikerült szopócsikóval bemutatott anyakanczák számára, melyek jól ápolt egészséges és erőteljes állapotban vannak, s a jó tenyész-kanczák tulajdonságaival bírnak:

A) A kolozsvári és sepsi-szent-györgyi 80 darab magyar arannyal javadalmazott díjosztási állomásokon: első díj 12 darab magyar arany, második díj 10, harmadik 8, negyedik 6, ötödik 5 darab magyar arany.

B) A székely-kereszturi, bethleni, besztercei és dévai 65 darab magyar arannyal javadalmazott díjosztási állomásokon: első díj 12 darab magyar arany, második 8, harmadik 6, negyedik 5 darab magyar arany.

II. Három éves kanczacsikók számára, melyek kitünő tenyész-képességet ígérnek.

A) A kolozsvári és sepsi-szent-györgyi 80 db. magyar arannyal javadalmazott díjosztási állomásokon: első díj 10 db. m. a., második 8, harmadik 6, negyedik 5, ötödik 5, hatodik 5 darab magyar arany.

B) A székely-kereszturi, bethleni, besztercei és dévai 65 darab magyar arannyal javadalmazott díjosztási állomásokon: első díj 10 db. m. a., második 8, harmadik 6, negyedik 5, ötödik 5 darab magyar arany.

A bemutatott lovak megbírása, valamint az odaitolt díjnak kiosztása is, egy e végre alakult vegyes polgári és katonai szakbizottság által azonnal a helyszínen fog eszközöltetni.

A pályázó lovak tulajdonosai községelöljárói bizonyítvánnyal tartoznak igazolni, hogy a szopós csikóval bemutatott anyakancza már a csikó születése előtt sajátjuk volt, vagy pedig, hogy a kiállított három éves kanczacsikó egy — az ellés idejekor birtokukban volt anyatói származik és általuk neveltetett.

Minden tekintetben kitünő ménesikókat pályázaton kívül is díjakban részesíteni a díjosztó bizottság leendő felhatalmazva.

Hogy a díjosztó bizottság kellő időben megtudhassa valamennyi pályázó ottlétét, köteles minden pályázó a kijelölt díjosztási nap reggelén az illető pályázati állomás helyhatóságánál jelentkezni, hol további utasítást nyerend.

Kelt Pesten, 1871. augusztus hó 3-kán.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi
m. kir. miniszterium.

Levelezés.

Kolozs, 1871. aug. végén.

E város és vidéke gazdasági mozzanatairól van szerencsém tudósításomat megtenni.

Itt s a környék némely helységeiben, a télen és tavasszal a juhoknak szinte fele elhullott himlő- és mételey miatt. E városban egyik jámbor és félénk pakulárunk keze alatti juhok közül alig

egy néhány hullott el, mételey miatt, mert ő tavaly a hegyeken és oldalokon legeltetett, midőn ellenben a nagygazdák kihozott juhai nagyrésze eldöglött, mivel tilosba jártak. A szomszéd m.-kályáni határon telettetett Nagyszében vidéki juhok közül sem hullottak, mert állítólag havason jó gondozás alatt nyaraltak volt; ezek jól is bíranyoztak. Midőn ellenben a mi tavaszt ért juhaink közül bíranyozás utánis pusztultak; s a megmaradottak rosszul tejeltek. A sajt ára a régi 14—16 krárról fontjáért 30 kra hágott.

A vasúti munkálatok június óta, ha lanyhán is, de folynak; határunkon több apró alagút furatlik, e miatt a munkás kéz szűk; egy kaszás tavaly 40—50 kr volt, most 1 frt, s dús élelmezést kapnak; 4 tojás 10 kr; mindennek ára erősen felment; a kenyeret pedig pénzen veszi még a nagy gazda is.

A termést illetőleg: a törökbuza elővette magát, a későn vetettek jobbak. Széna- és sarju van; szalmás gabonánk is jól fizet, különösen szalmájában.

A méhek közül a télen, és tavaszon fele is elpusztult, a megmaradottak közt a népesebbek jól eresztettek. Most jó, mézelőidejük járt; virág van elég; nálam egy pár polczolt kas ötöt eresztett egyenkint; próbából megengedtem ezt: azt hiszem az időkedvezése mellett jól sikerüled.

D. Veres Sándor.

Aranyosszék, 1871. aug. 28.

Az ideai aratás eredményéről teszem meg rövid tudósítást.

Őszgabonáink általában a jobbak közé tartoznak, csak az üszög uralkodott a buzában e vidéken mindenütt, főleg ott, hol az elvetett mag is üszögös volt. Buzánk egyremásra 8 szemet, rozsunk 10 szemet adott.

A törökbuza, a kedvező nyár hatása alatt, jó közepessé fejlődött, a maga idejében megművelt földeken; van azonban gyenge is elég. Szőlőtermés a Tordától Hadrévig nyúló hegyoldalokon rendkívül sok, de a lágyult szem ritkaság, úgyhogy csak közepes berra is különösen kedvező ősz mellett lehet kilátás. A szénatermés jó közepes lett, sarju még egyszer annyival biztat. A zab megereszt 7—8 magot.

Gyümölcs, főleg körtve és szilva sok van, de legalább 2 héttel későbbre értek az egyes fajok, mint rendes időjárás mellett szoktak, s ritka kivétellel vizizűek, a szokottnál kevésbé édesek. Alma közepesen termett, de csak némely faj.

Aratásra, hordásra kedvező jó időnk járt júliusban s augusztus első felében; most ismét esőre fordult, s különösen mára viradólág erős szélvihar után a légmérséklet annyira kihűlt, hogy reggelenként csak 6—7° R. a meleg, s a nyári ruhában fázunk.

August. 17-ikén székünk felső részében néhány helység határát futólág érinté a jég; Tordán is ugyanakkor volt jégeső, az idén már másodszer.

Egy aranyosszéki birtokos.

Cserhalomtáj, aug. 29. 1871.

A minék eddig csak hírét hallottuk, a mit eddig csak lapokból olvastunk, hogy a záporok, a jég-zivatar annyi kárt okozott, hozzánk is elkövetkezett. Az egész mult héti tiszta, forró meleg napok után, tegnapelőtt délután 3—5 óra közt elkezdtek a fellegek kelet és nyugotról tornyosulni, s a fellegek villámra villámot gyújtottak, a villámok dörgése alatt rezgett a föld, hullott a zápor. Egy lecsapott villám Sófálván egy házat, Sz.-Szt.-Jakabon egy asz-

tagot hamvasztott el. Némely kisebb téreken a sarju termést rőtötta meg a kicsapott patakok árja, az áztatva volt kendert separte el; Czegőben pedig a patak-meder partjait úgy össze-vissza mosta, süllesztelte, hogy a helység erejét tulhaladja amár a mult napokban elvitt hidnak e patakon helyreállíthatása, a ref. templomnak s több teleknek a pusztulástól való megmentése. A sajókereszturi, kentelki, sárvári és czegői határok szőlőtermését kisebb-nagyobb mértékben megrongálta, tönkretette. A törökbuza vetésekben okozott kár, a vetések kifejllettsége folytán, kevesebb; de nagyon sok a gyümölcsfák, oltoványok és szőlővenyigékben szenvedett károsodás.

Egyébiránt a lejárandó nyári idény gazdaságunkra nézve kedvező volt. Jó idő mellett arattunk. Őszgabona termésünk valamivel jobb közepesnél, úgy a tavaszi kalászos félek. A rozs helyenként 8 láb magasra nőtte ki magát, de szemzése nem volt növésevel arányos, 2 vékánál nem ereszt többet. Így a buza is, mely a viz inkább állotta helyeken esenkeszszel volt tele, s üszögöt termelt, mindenütt kisebb-nagyobb mértékben, s néhol borsót és konkolyt is. Szénánk lett bőven s lesz sarjunk is, a hol a tegnapelőtti zápor árjai nem iszapolták el. Törökbuza vetéseink, úgy szőlőink termése nagyon hátra maradt volt; de az időnként meg-megjött jó esők s meleg napok tartama alatt úgy előhaladt, hogy ha tovább is így tart időjárásunk s valami kora dér nem köszönt be, lesz törökbuzáink közepes termésnél több, és szőlőink jól termett s már kifejllet furtai jó bort adhatnak, a hol a jég nem rombolt. Husos szilváink és ringló van elég, de beszterezzei szilva alig csemegének elég. Alma több, körtetermés kevesebb van. Hanem méheink rég nem látott gazdagon rajzottak. Van eset rá, hogy egy anyakas 7-ed magával áll a kelenczében; 4 raj s 2 unokával. És ezek mind tele léppel, telve mézzel. Ha Berlepsz kasaink lettek volna, mézszivattyuval roppant mézet szüretelhetünk volna már eddig is. Nállam egy Dzierson kasból kivett ráma lépes méze helyett 4 nap alatt ujat raktak. Hát már most, ha lépből csak a mézet vehettem volna el, s a lépet visszatehetém? ujra teli mézelték volna a kedves bogarak.

És most fel kell említenem, hogy gazdaságunk terén előhaladás kezd mutatkozni sok tekintetben. A luzerna, melyből sok veszett ki s nagyon megritkult a mult évi sok esőzés, nedves idő folytán, és löher s bükköny vetés mellett már a tavaszon nagyban vetették gazdáink a vegyes féle fűnemeket, s külön a Timotheus fűvet. Tavaly gróf Bethlen Károly hozatott cséplő gőzgépet, aratógépet s az idén kaszáló-gépet löherre. Most a második gőzgép is megjött Fejérvári és társai számára. Eddig csak Sófálván voltak vaskék, de ez év folytán már többen hozattak. Különbén figyelmet érdemel a beszterezzei földmívelési iskola tanárai által hozatott ferneszi eke is. S itt eszembe jut, hogy mégis nagy dolog az, hogy ezen földmívelési iskolának csak 3 növendéke van. Pedig bizony a földmívelő osztály szakmívelése égető szükséggé vált. Mezei rendőrségünk hiányos voltáról nem szünök meg folytonosan panaszkodni; zuglegelészet mellett minden igyekezete a gazdának keserűséggel van vegyítve, a mellett, hogy ezt fokozni fogja a fiatal sarjadéknak, ha a mostani uton halad, folyvást mind nagyobb mérvben való clerkölestelenedése. Mig zuglegelészet van, senki se várjon a népiskoláink működésétől is valami kedvező hatást e részben.

De még egyet. Nállunk a Bach alkotta nyiltparancsok §-ai járják még. Szakad mindenkinek földjét kedve szerint művelni, használni. A megyei szabályzat csordában legeltetést enged meg

csak. De hát ha az ugarba bévetett földek miatt nem fér a csorda? Vagy mi az, ha egy vagy más a még előmenetelt jelző 3 fordulás határ helyett a 2 fordulót erőszakolja? Én úgy hiszem, hogy a hol egyetértésre nem tudnak jöni a határtulajdonosok: a nyári istállózást hivatalosan kellene elrendelni.

V. E.

Egyveleg.

* Az *Oidium Tuckeri* nevű szőlőbetegség nyomait két helyt, Gyéresen és itt Kolozsvárt volt alkalmunk látni; mind két helyen kertekben mivel szőlőtők fürtjein. Ellenyszerül bűdöskövirággal kell minden másod-harmadnap behinteni a beteg részeket, melyeken a gombafoltok mutatkoznak. A betegség lényege éppen mai számunkban, a „növények betegségei“ című czikk 7. pontja alatt van leírva.

* *Élődi gombák* előléására Poroszthonban petroleummal sikerteljes kísérletet tettek. Ugyanis petroleumba áztatott lámpabélt alkalmaztak közel a talajhoz egy pityókaföldön. A bekerített bokoresoport élénk, egészséges zöldjével szigetszerűen emelkedett ki hervadt szomszédjai közül. Az aránylag olcsó kísérleteket folytatni és tüzetesen tanulmányozni fogják.

* Az *agio* szeptemberben, az ennek szedésére jogositott magyarországi vasúton 20% lesz.

* A nagy sertéskiállítás, mely most aug. végén kőbányán tartott, többek közt Toth Vilmos belügyminiszter és Szlavy József kereskedelmi miniszter is meglátogatták, s 1½ órai időzés alatt megszemlélték a sertés hizlalótársaság összes épületeit; megvoltak lepetve a vállalat nagyszerűsége és czélszerű berendezése által, mely a kiviteli sertéskereskedésre, s a hazai sertésnevelésre oly nagy befolyást gyakorol. A keresk. miniszter a kormány nevében köszönetet mondott a társaságnak, a kiállítás rendezéseért.

* Az európai aratási kilátásokról eddig a következőket halljuk: Közép és északi Európa roszban mérsékelt átlag, buzában nagyon jó termést ad, mely nyugot felé mind inkább csökken, kivált Hollandia, Franciaország és Belgiumban. Olajos vetemények — ismét e két utóbbi állam kivételével — mindennütt kielégítő, ugy a tavaszi kalászkok is. Pityóka állása nagyon változó; egyáltalában az aratás mindenütt majd három héttel később. Oroszországból kedvezőtlen kilátásokról értesülünk.

* Gabnakereskedési adat. Mig idei roszunk július 23-án jelent meg először Pesten, addig Észak-Amerika Illinois nevű tartománya már június 19-én állított ki új buzát. Így tehát tengerentuli veszélyes versenytársunk ez idén is pár héttel fog bennünket a világcipaczon megelőzni.

* Borvegyészeti állomás Klosterneuburgban. Az „Erdélyi Gazda“ 1869-iki évfolyamának 7-dik számában közöltetett a budai borászati laboratorium ismertetése, mely eddig dr. Entz Ferencz vezetése alatt az osztrák-magyar államok területén egyedül működött. A múlt hónapban azonban e hazai intézetnek a Lajthántul versenytársa akadt a klosterneuburgi borvegyészeti kísérleti állomásban, melynek főnöke dr. Rösler jónévű vegyész. Az intézet vizsgál bort, mustot, élesztőt, borászati melléktermékeket, és pinczegazdasági segéd szereket (u. m. tannint, vízahólyagot sat.) továbbá szőlőszeti trágyanemeket és vizet, a szőlőtálat, végre magát a szőlőtőkét is. A vizsgálat a beküldő kívánsága szerént mechanikai, chemiai, görcsövi, vagy mind a három módszer szerinti, a díjszabás, tekintve a fáradságos mun-

kálatokat, nagyon mérsékeltnek mondható (p. o. beteg bornak görcsövi vizsgálata véleményadással együtt 1 frt, teljes minőségi viz kémle 24 frt sat.). Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál az erdélyi gazdasági-egylet titkári hivatala.

* A cholera több oldalról közeledik hazánkhoz; Bécsben és Lembergben már fordultak elő egyes esetek. Midőn mai számunkban a miniszteri hivatalos rendeletet közzétennök: közlünk egy kipróbált ellenszert, melyet 1866-ban a belga kormány tett közzé a nép használatára. Mihelyt a baj előjeleit érezzük: fekdjünk ágyba; tegyünk a hasra meleg tányért, s lábunkhoz meleg téglát; igyünk erős theát piros borral, vagy pirosbort gyömbérrrel. Ha a beteg izzadásba jön, a veszély el van hártva, a betegség csirájában elfojtva, s nyugodtan várhatja az orvos érkezését. Mindenek felett vigyázni kell, hogy el ne rontsuk gyomrunkat; kerülni kell főleg a hideg sert, éretlen gyümölcsöt, a nehezen emészthető savanyu étkeket, saláta-ugorkát sat. Óvjuk a testet meleg haskötőkkel, s általában óvjuk a gyomrot a hűléstől, s erősítsük jó tápláló, egyszerű ételekkel és jó piros bor mértékletes élvezetével.

* Lónyirő gépet találtak fel Gwynne és társa angol gyárosok Londonban, melynek segélyével egy férfi és egy gyerek ugyanazon idő alatt nyir meg 6 lovat, mint a kézi eljárás mellett egyet. Az ausztriai roppant birkanójakat szintén e géppel kezdik nyirni; az eredmény nagyon kielégítő, és az ottani szerfelett drága és erőszakos munkásokkal szemben megbecsülhetetlen.

* A magyar orvosok és természetvizsgálók 15-dik nagy gyűlése Aradon aug. 28-ikán nyílt meg. Aczél Pétert sok családi szerencsétlenség sujtván, helyette Poor Imre alelnök elnökölt, ki 100 arany jutalmat tűzött ki egy közegészségügyi mű, s ezzel kapcsolatos törvényjavaslat készítésére. A földmiv. miniszterium a közgyűlés figyelmét, a hevesmegyei gazd. egylet felszólítása folytán azon kérdésre hívta fel: minő okok idézik elő a kártékony férgek elterjedését és miként lehet azokat kiirtani? Ezen tárgyat a szakosztályok fogják megvitatni.

* Időjárásunk augustus utolsó hetében, főleg 29-kén reggel óta, feltűnő hidegre fordult. Napestig fű a kellemetlen hives szél s még napfényen is el lehet tűrni a felső ruhát; reggelenként csak 7—8° R.

Kolozsvárt, 1871. aug. 28-iki hetivásár árjegyzéke. Nagy vékával: Tisztabuza 2 frt 80 kr, rozs 2 frt, zab 90 kr, árpa 1 frt, alakor 70 kr, törökbuza 2 frt 30 kr, pityóka 85 kr, egy ölt kövér lud 1 frt 80 kr, egy pár csirke 80 kr, tojás 4 drb 10 kr, marhahus fontja 21 kr, sertéshus fontja 26 kr, háj fontja 50 kr, szalonna fontja 48 kr, hájszir kupája 1 frt 10 kr.

18.) Pagot J. urnak. A megkezdett czikk folytatását csak jövő számunk hozhatja. — 19.) Bereczki M. urnak. Köszönettel vettük a küldeményt; erre a számra későn érkezett. — 20.) F. J. urnak. Több rendbeli heres czikkeit sorban mind felhasználjuk.

TARTALOM: A monostori tanintézet nyári vizsgái. — Beszélgetés a trágyáról. — A növények betegségeiről, II. — Mezőségi levelek, VIII. — Észrevételek az V. VI. Mezőségi levélre, III. — Társalgó: Körlevél a gazd. egyletekhez állami tenyész-marhák eladása ügyében. — Sajt, turó, és tejtermék kiállítás — Aratási kimutatás, 1871-ről. — Körendelet a cholera-ról. — Hirdetmény, a lótenyésztési díjakról. — Levelezés. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Nyílt posta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.